

LIETUVOS MOKINIŲ EKONOMIKOS IR VERSLO OLIMPIADOS DALYKINĖ PROGRAMA

Lietuvos mokinių ekonomikos ir verslo olimpiados tikslas skatinti mokinius domėtis ekonomikos mokslu ir verslu, ugdyti rinkos ekonomikos supratimą, aktyvinti ekonomikos mokytojų darbą.

Lietuvos mokinių ekonomikos ir verslo olimpiados programos tikslas – sudaryti palankias ir vienodas pasiruošimo olimpiadai sąlygas įvairiuose Lietuvos miestuose ir pagal skirtingas studijų programas dirbantiems olimpiados dalyviams. Olimpiados užduotys skaidomos į dvi dalis: testas su pateiktais atsakymais ir uždaviniai, kurie suskirstyti į tris grupes (mikroekonomikos, makroekonomikos ir finansų).

1. Mikroekonomika:

1.1. **Ekonomikos samprata:** ekonomika, rinka, prekės ir paslaugos, gamybos ištekliai arba veiksniai, stygius, alternatyviosios sąnaudos, gamybos galimybių kreivė, iškeitimai, ribinės sąnaudos, ribinė nauda, esminiai ekonomikos klausimai, mikroekonomika, makroekonomika.

1.2. **Rinkos ekonomika:** privati nuosavybė, kainų sistema, konkurencija, pelnas, ekonomikos sistema, verslumas, apytaka, prekių ir paslaugų rinkos, išteklių rinkos, pinigų funkcijos, natūriniai mainai, Adamas Smitas ir „Tautų turtas“, rinkos ekonomikos pagrindiniai tikslai.

1.3. **Paklausa ir pasiūla:** paklausa, paklausos dėsnis, kainų poveikis, perkamoji galia, mažėjantis ribinis naudingumas, pakaitalai, rinkos paklausa, veiksniai darantys įtaką paklausai, paklausos elastingumas, pasiūla, pasiūlos dėsnis, rinkos pasiūla, veiksniai darantys įtaką pasiūlai, pasiūlos elastingumas, paklausos arba pasiūlos kiekio pokytis, paklausos arba pasiūlos pokytis.

1.4. **Rinkos pusiausvyra:** paklausa ir pasiūla, rinkos pusiausvyros kaina, rinkos kaina, stoka (trūkumas), perteklius, pusiausvyros kainos pokyčiai, veiksniai turintys įtakos pusiausvyros kainos pokyčiams, seikėjimas, kainos funkcijos, informacija ir paskatos.

1.5. **Verslo organizavimo formos:** verslininkas, inovacija versle, smulkus verslas individualioji įmonė, ūkinė bendrija, akcinė bendrovė, įvairių verslo organizavimo formų privalumai ir trūkumai, ne pelno organizacijos (NPO), kooperatyvai ir licencinis verslas, akcininkas ir direktorių valdyba.

1.6. **Gamybos sąnaudos:** gamybos priemonės, technologijos pokytis, kokybės svarba, pastoviosios ir kintamosios sąnaudos, bendrosios sąnaudos, vidutinės sąnaudos, mažėjančio rezultatyvumo dėsnis, masto ekonomija, ribinės sąnaudos, ribinės pajamos, ribinė analizė.

1.7. **Rinkos konkurencinė struktūra:** konkurencija ir rinkos struktūra, tobuloji konkurencija, monopolinė konkurencija, oligopolija, monopolija.

1.8. **Darbo rinka:** darbo paklausa ir pasiūla, darbo užmokestis, ribinis pajamų produktas, darbo jėgos ir kitų gamybos veiksnių sąveika, profsajungos, monopsonija, darbo užmokesčio diferenciacijos veiksniai.

1.9. **Konkurencija ir rinkodara:** rinkodara, gaminių diferencijavimas, kainų lyderiavimas, patentai, autorių teisės ir prekių ženklai, įmonių susijungimai, netobuloji konkurencija, rinkodara, produktas, kaina, pardavimų rėmimas, reklama, pardavimų vieta.

1.10. **Prekė ir kaina:** Prekės gyvavimo ciklas, prekės kūrimas, atsipirkimo (lūžio analizė) metodas, nuolaidos, kainos strategija.

1.11. **Rėmimas:** reklamos būdai, reklamos priemonės, reklamos kaina, reklamos efektyvumas, kitos rėmimo priemonės.

2. Makroekonomika:

2.1. **Valstybės ekonomikos sistema ir jos veiklos rezultatas:** nacionalinės sąskaitos, bendrasis vidaus produktas, nominalusis ir realusis bendrasis vidaus produktas, realusis BVP vienam gyventojui, vartojamųjų prekių kainų indeksas, BVP skaičiavimas: išlaidų ir pajamų modeliai, darbo našumas.

2.2. **Valstybė ir jos biudžetas:** valstybės vaidmuo, išorinės sąnaudos ir išorinė nauda, viešosios prekės ir paslaugos, ekonominis saugumas, valstybės išlaidos, valstybės biudžetas, sąskaitos, valstybiniai ir vietos valdžios finansai, valstybė ir pinigų, prekių bei paslaugų apytaka, proporciniai, progresiniai ir regresiniai mokesčiai, biudžeto deficitas ir valstybės skola.

2.3. **Ekonomikos augimas:** verslo ciklas, pralenkiantieji, sutampantieji ir atsiliekanieji ekonomikos rodikliai, tekamasis, struktūrinis ir ciklinis nedarbas, ekonomikos svyravimai arba ūkinės veiklos ciklas, išdo politika, pinigų politika, visuminė paklausa ir pasiūla, automatiniai stabilizatoriai.

2.4. **Nedarbo problema:** darbo rinkos pokyčiai Lietuvoje, darbo užmokestis ir našumo augimas, darbo jėgos pokyčiai, ne rinkos jėgos, diskriminacija darbe ir jos įtaka darbo našumui.

2.5. **Mainų pasaulis:** prekybos nauda, absoliutusias ir santykinis pranašumai, prekybos apribojimai, apsauginiai muitai, kvotos ir subsidijos, muitų sąjungos, ES, NAFTA ir prekybos sutartys, eurai, valiutų kursai, mokėjimų balansai, prekybos deficitas, einamosios ir kapitalo sąskaitos.

2.6. **Ekonominė integracija ir Europos Sąjunga:** ekonominė integracija, globalizacija, regioninė integracija, Europos Sąjunga, ES Taryba, Europos Komisija, Europos Parlamentas, kitos ES institucijos, ES plėtra.

3. Finansai:

3.1. **Pinigai ir bankai:** pinigų samprata, pinigų pasiūla, bankininkystės raida, bankų paslaugos, bankų rezervai, indėlių multiplikatorius, perkamoji galia, paklausos sukelta infliacija ir kaštų sukelta infliacija.

3.2. **Sutaupos ir investicijos:** vartotojai, pajamų šaltiniai, santaupos, indėlis, palūkanos, būsimų pajamų lūkesčiai, biudžetai, saugumas, akcijų pluoštas, pelningumas (investicijų grąža), likvidumas, akcijos, obligacijos, dividendai, investicijų fondai, diversifikacija.

3.3. **Kreditas:** vartotojų kreditas, kredito privalumai ir trūkumai, kredito formos, laiduotojas, rizika ir draudimas, pagrindinės draudimo formos, vartotojų apsauga, valdžia ir vartotojai.

3.4. **Verslo finansavimas:** investicijos, verslo finansavimo šaltiniai, finansų rinkos, obligacijos, trumpalaikės ir ilgalaikės paskolos, nuosavas kapitalas, paprastosios ir privilegijuotosios akcijos, nusidėvėjimas, nepaskirstytas pelnas, akcijų rinka, Lietuvos NVPB, indeksai ir kursai, vertybinių popierių komisija, “buliai” ir “lokliai”.

3.5. **Verslo apskaita:** verslo apskaitos pagrindai, balansas, turtas, įsipareigojimai, pajamų ataskaita, išlaidos, pinigų srautų ataskaita.

Literatūra

1. **Ekonomika ir verslas:** vadovėlis I dalis/ Dr. Raimondas Kuodis, Jurgita Keršulienė. Vilnius: Lietuvos Junior Achievement 2009. 135 p. ISBN 978-609-420-018-2
2. **Ekonomika ir verslas:** vadovėlis / [Jonas Čičinskas, Nina Klebanskaja]. Vilnius: Lietuvos Junior Achievement, 2003. 280, [1] p. ISBN 9986-843-22-7.
3. **Ekonomika:** vadovėlis XI-XII klasei I dalis/Danutė Poškienė, Ginta Railienė, Marijus Keršys. Vilnius: TEV, 2006. 172 p. ISBN 9955-680-44-X
4. **Ekonomika:** vadovėlis XI-XII klasei II dalis/Danutė Poškienė, Ginta Railienė, Marijus Keršys. Vilnius: TEV, 2006. 146 p. ISBN 9955-680-44-X
5. **Ekonomika:** vadovėlis 11-12 klasei / Valdemaras Makutėnas, Daiva Makutėnienė 1-asis leid., 2008. Kaunas: Šviesa, 2008 216 p. ISBN 5430-04-107-6.
6. **Ekonomika:** vadovėlis 11-12 klasėms / Aušra Maldeikienė. Vilnius: Tyto alba, 2004. 174, [2] p. ISBN 9986-16-353-6.

7. **Ekonomika:** vadovėlis 9-10 klasei / Valdemaras Makutėnas, Daiva Makutėnienė 1-asis leid., 2008. Kaunas: Šviesa, 2008 270, [1] p. ISBN 5-430-04079-7.
8. **Ekonomika:** vadovėlis 9-10 klasėms / Aušra Maldeikienė. Vilnius: Tyto alba, 2003. 175, [1] p. ISBN 9986-16-297-1.
9. **Ekonomikos pradmenys:** [vadovėlis] 9-10 klasėms / Kazimieras Lipskis, Danutė Poškienė, Marytė Stričkienė, Ema Jančorienė. Vilnius: TEV, 2003 135, [1] p. ISBN 9955-491-45-0.
10. **Ekonomikos praktikumas:** XI-XII klasėms/ Kazimieras Lipskis. Vilnius: TEV, 2005. 128 p. ISBN 9955-491-93-0
11. **Ekonomikos užduotys:** vertinimo metodika, atsakymai, paaiškinimai/Kazimieras Lipskis, Danutė Poškiėnė, Ginta Railienė. Vilnius: TEV, 2008. 204 p. ISBN 978-9955-879-20-6
12. **Ekonomikos pagrindai.** Žilinskas, V. J., Martinkus, B. Kaunas: Technologija, 2008. 790 p. ISBN 978-9955-25-546-8.
13. **Ekonomikos teorija:** / A. Jakutis, V. Petraškevičius, A. Stepanovas, L. Šečkutė, S. Zaicev. Vilnius: Eugrimas, 2007. ISBN 978-9955-682-82-0.
14. **Rinkos ekonomikos ir verslo pagrindai mokytojui:** metodinė knyga / Kęstutis Duoba, Jurga Duobienė, Valerija Griziūnienė, Edmundas Kvederis, Sonata Likienė, Inga Niuniavaitė, Jūratė Raudoniūtė, Auksė Vizbarienė. Vilnius: LJA, 2007. 127, [1] p. ISBN 978-9955-668-92-3.